

Мелітопольська черешня

Словосполучення «Мелітопольська черешня» — вже стало брендом подібно до «херсонських кавунів», «ялтинської цибулі», «київського торту», «тульського пряника» або «вологодського масла». Проте черешня на Мелітопольщині не росла споконвіку — вона інтродукована для цієї зони культура.

Сучасні українські сорти черешні — це перше й друге покоління від стародавніх західноєвропейських сортів. І це не дивно, адже для створення сорту черешні за сприятливих умов потрібно 40–50 років. Якщо проаналізувати їхні родоводи, то ми побачимо, що основними сортоутворювачами були: переважно в якості материнської форми — німецький сорт Дрогана жовта зі своїм клоном — сортом Наполеон біла, а в якості батьківської — українські (не тільки мелітопольські) селекціонери найчастіше використовували сорт Валерій Чкалов, отриманий від вільного запилення сорту Рожева кавказька (існує версія, що це був сорт Кримська чорна), а також чеський сорт Франц Йосип (Францис), сорти Французька чорна, Жабуле, Рання Маркі та деякі інші (табл. 1).

Попри таку відносно невелику кількість вихідних сортів, протягом двох генерацій було отримано величезне різноманіття сортів, що відрізняються за строками досягання, формою пло-

да, його розміром, щільністю м'якоти та смаком. Але практично всі сорти за вирощування на сіянцях вишні магалевської мають об'ємну крону (не вдалося отримати слаборослі), плодоносять на букетних гілочках і однорічному прирості, зимо- й посухостійкі, високостійкі до моніліозу та кокомікозу

й потребують запилювачів, тобто є самобезплідними. Плодоношення на зазначеній вище підщепі в більшості сортів настає на 4–5-й рік зі швидким нарощуванням урожайності.

Період досягання черешні на Півдні України триває з кінця травня до початку липня. За строками досягання

Таблиця 1. Основні сорти черешні, використані для створення сучасного українського сортименту

Сорт	Загальна кількість	Зокрема	
		♀	♂
Дрогана жовта*+ Наполеон біла	38	30	8
Рожева кавказька (Кримська чорна) (Валерій Чкалов = F)1	26	2	24
Францис	21	7	14
Французька чорна	19	6	13
Жабуле**	13	3	10
Рання Маркі*	10	0	10
Дениссена жовта*	6	3	3
Вільгельміна Клайндінст*	6	0	6
Старовинна, Ельтоң***, Чорний орел*** = F1	6	1	5
Наполеон рожева*	4	2	2
Цешенська октябрська*	3	3	0

Примітка. Країни походження сортів: *Німеччина, **Франція, ***Англія

сортів можна умовно поділити на сім груп. У таблиці 2 наведено групування для найпопулярніших сортів.

■ Розпочинає сезон сорт **Рубінова рання**, отриманий від схрещування сортів Франціс і Рання Маркі. Його плоди досягають у середньому 27 травня, мають масу 4,5–5,0 г, невелику кісточку, частка якої становить 5,5% маси плода, темно-червону ніжну соковиту м'якоть. Шкірочка темно-червона, майже чорна, сік червоний. Смак плодів кисло-солодкий, дегустаційна оцінка — 4,1 бала (за 5-бальною шкалою). Урожайність середня або вища за середню: у молодих насадженнях — до 37–40 кг із дерева, у старих — 16–20 кг. За переважання урожаєм (якщо умови для зав'язування були сприятливі, а обрізування — слабке) сорт схильний до здрібнення плодів. Також недоліком сорту є його сильнорослість. Тому, попри дуже ранній строк досягання, він має невелику комерційну привабливість і поступово втрачає свою популярність — нових насаджень його практично не закладають. Хоча, можливо, з розвитком курортної інфраструктури на азовському узбережжі інтерес до нього може відновитися.

Через три-чотири дні після Рубінової ранньої починає достигати сорт **Казка**, після якого на два-три дні пізніше — на початку червня — наш знаменитий сорт **Валерій Чкалов**, один із тих, завдяки яким Мелітополь отримав славу черешневої столиці. Вже майже 60 років його активно вирощують не тільки на Півдні України, а й у Лісостепу, також він районований у інших країнах. У молодому, 8-річному, віці за умови доброї агротехніки може давати до 60 кг/дерево плодів масою 7–9 г, а в старих, 29-річних, насадженнях урожайність знижується в середньому до 26 кг/дерево зі збереженням високої якості плодів. Плоди округлосерцеподібної форми, з характерним бугорком з боку шва. Шкірочка щільна, темно-червона, за повного досягання — майже чорна, блискуча. М'якоть темно-червона, напівхрящувата, соковита. Сік густий непрозорий, темно-червоний, смак винно-солодкий. Дегустаційна оцінка — 4,5 бала. Характерна особливість сорту — доволі велика кісточка, частка якої становить 9,2% маси плода. У роки з аномально високою кількістю опадів під час досягання 15–20% їхньої кількості можуть розтріскувати-

Сорт Рубінова рання

Сорт Валерій Чкалов

ся. Сорт має велику селекційну цінність, він брав участь у створенні багатьох сортів черешні та, завдяки здатності до формування нередукованого пилку, — і в створенні вишне-черешневих гібридів (дюків).

Бажання споживача мати дуже великі високотоварні плоди раннього

строку досягання сприяло в останнє десятиріччя до зростання популярності сорту Казка, отриманого від запилення сортів Дрогана жовта і Валерій Чкалов. «Дитинка» досягає майже одночасно зі своїм «батьком» — сортом Валерій Чкалов, але має приблизно на 20–25% вищу врожайність — до 80 кг/дерево в

вона становить 45–50 кг/дереву. При цьому сорт формує великі плоди — масою 10–12 г, пласко-округло-конічні, темно-червоні, майже чорні, з соковитою, хрящуватою, кисло-солодкого смаку м'якоттю, дегустаційна оцінка — 4,8 бала. Плоди дуже привабливі, мають відмінний товарний вигляд.

■ **Крупноплідна** — дуже пізньостиглий сорт, який також є нашим «хітом», він уже давно відомий і популярний не тільки в Україні, а й за її межами. Сорт частково самоплідний, що дає йому перевагу за несприятливих умов для запилення. Він швидко нарощує врожайність — уже в 10-річному віці дерева вона може становити в середньому до 70 кг/дереву, а в 29-річному віці — знижується до 30–35 кг. Маса плодів — 10 г і більше, максимальна — 18,2 г, форма широкоокругла, забарвлення шкірочки й м'якоті темно-червоне, консистенція хрящувата. Плоди соковиті, кисло-солодкого смаку, дегустаційна оцінка — 4,6 бала, мають високу транспортабельність. Але попри всі достоїнства, є в сорту й суттєвий недолік: якщо в період достигання випадає велика кількість опадів, сорт схильний до розтріскування плодів, часка яких може становити до 35–40% урожаю, а іноді й більше. І хоч таке трапляється нечасто, але цю його особливість слід брати до уваги.

У меншій мірі розтріскування ягід характерне для інших дуже пізньостиглих сортів — **Удівительна** (яка за походженням є «рідною сестрою» сорту Забута) й, особливо, — сорту Романтика. Обидва сорти достигають після Крупноплідної, найпізніше — Романтика, яка

Сорт Престижна

Сорт Крупноплідна

за врожайністю не перевершує сорт Удівительна, але має крупніші й смачніші плоди масою 8,5–9,0 г. За формою плода

сорти відрізняються: у Удівительної вони пласко-конічні, а в Романтики — широкоокруглі, злегка серцеподібні.

Як бачимо, вибір сортів чималий, і може бути як перевагою, так і недоліком, коли складно обирати з такого різноманіття. Звісно, не всі особливості сортів, що можуть проявитись у конкретних умовах вирощування, можливо охарактеризувати в короткому описі. Тому на час проектування конкретного насадження радимо завжди консультиватись з селекціонерами-сортознавцями, які черешню не тільки дарувала задоволення, а й була прибутковим бізнесом.

Л. Толстолік, завідувач селекції та сортовивчення, Національна дослідна станція садівництва (МДСС) імені М.Ф. Садурки

Сорт Удівительна